

Õiguskantsler

Teie 15.01.2026 nr

Meie 18.02.2026 nr 6-1/260379/2601465

Lastega töötamise keelu kohaldamine

Austatud avaldaja

Palusite õiguskantsleril kontrollida, kas Eesti Vabariigi põhiseadusega on kooskõlas lastekaitseaduse § 20 lõikes 1¹ sätestatud piirang, mille järgi kohaldatakse sama paragrahvi lõikes 1 sätestatud lastega töötamise piirangut ka inimestele, keda on aastakümneid tagasi karistatud kuriteo eest kriminaalkoodeksi alusel.

Leian, et lastekaitseaduse § 20 lõikes 1¹ sätestatud piirang on põhiseaduspärane.

[Lastekaitseaduse](#) (LasteKS) §-s 20 on sätestatud lastekaitsetöötajana ja lapsega töötava isikuna töötamise piirangud. Lastega töötav isik on inimene, kes puutub lastega vahetult kokku oma töös või kutsetegevuses, vabatahtlikus tegevuses, asendusteenistuses teenimisel, tööturuteenuste osutamisel või praktikandina. See võib olla näiteks õpetaja, lapsehoidja, huvikooli õpetaja, treener, noortelaagri töötaja, lastekaitsetöötaja või lastega tegelev sotsiaaltöötaja.

LasteKS § 20 lõikes 1 on ette nähtud, et lastega ei tohi töötada inimesed, keda on karistatud või kes on sundravile määratud inimsusevastaste kuritegude, sõjakuritegude, tapmise, mõrva, inimkaubanduse, kupeldamise, seksuaalse enesemääramise vastaste kuritegude, lapspornoga seotud kuritegude eest või alaealise kallutamise eest narkootilise või psühhotropse aine tarvitamisele. Neid kuritegusid toime pannud inimestele on kehtestatud eluaegne piirang, mis tähendab, et nad ei tohi mitte kunagi töötada lastega.

LasteKS § 1¹ alusel kehtib see piirang ka inimeste kohta, keda on karistatud enne karistusseadustiku jõustumist tegude eest, mis on kvalifitseeritud kriminaalkoodeksi §-d 100–102, 115–117, § 118 lõike 2, §-d 200, 200³, 202, 202², 202⁴ või § 202⁶ lõike 3 punktide 1 või 2 järgi, samuti nende kohta, keda on karistatud välisriigis toime pandud samaväärsete kuritegude eest. Niisiis kohaldatakse piirangut nendele inimestele, keda on karistatud LasteKS § 20 lõikes 1 loetletud kuritegudega samaväärsete kuritegude eest.

Peale selle on riik kehtestanud lühiajalisemad piirangud lastega töötamisele. Need piirangud kehtivad inimeste kohta, keda on karistatud või kes on sundravile määratud raske isikuvastase kuriteo (vägivallakuriteo), terrorismi kuriteo, alaealise suhtes vabadusevastase kuriteo, alaealise vastu rahvatervisevastase kuriteo eest jne (LasteKS § 20 lg 2). Sellisel juhul kehtib piirang üksnes karistuse kehtivuse ajal ning lõpeb pärast karistuse kustumist (karistusandmete arhiivi kandmisel).

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Teie klienti on karistatud kriminaalkoodeksi (KRK) § 202² alusel ehk alaealise kallutamise eest narkootilise või psühhotropse aine tarvitamisele. See kriminaalkoodeksi säte [lisati lastega töötamist välistavate kuritegude nimekirja](#) 2022. aastal (muudatus jõustus 01.10.2022).

[2007. aastal jõustunud seadusemuudatustega](#) keelati lastega vahetut kokkupuudet omavatele töökohtadele asuda inimestel, kes olid süüdi mõistetud lastevastases seksuaalse iseloomuga kuriteos. Muudatused olid seotud Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisega. Hiljem [täiendati regulatsiooni](#) selliselt, et lastega töötamine keelati ka nendel inimestel, kes olid toime pannud eluvastase kuriteo, raske vägivallakuriteo või kuriteo, millega kallutati last alkoholi või narkootiliste ainete tarvitamisele. Seega ei hõlma lastega töötamise piirang laste kaitset üksnes võimalike seksuaalkuritegude toimepanemise eest, vaid see kaitse on laiem. Riigikogu on lastekaitseseaduses täpselt määranud, millise kuriteo sooritamisega kaasneb eluaegne lastega töötamise keeld ja millise kuriteo korral kehtib see keeld üksnes seni, kuni inimese karistusandmed karistusregistrist kustutatakse.

Lastega töötamise keelu eesmärk on kaitsta laste elu, kehalist ja vaimset tervist ning isikupuutumust, tagada nende julgeolek ning ennetada laste võimalikku väärkohtlemist. Lastekaitsemise vajalikkus on eraldi sätestatud [Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) (PS) § 27 lõikes 4 ning lastekaitse kohustuse näeb ette ka laste õiguste konventsioon (artiklis 19). Seega on eesmärk äärmiselt kaalukas.¹

Põhiõiguste piirangud peavad olema taotletava eesmärgi suhtes proportsionaalsed ehk sobivad, vajalikud ja mõõdukad.

Lastega töötamise piirangud kitsendavad lastega töötava või töötada sooviva inimese põhiõigusi, eelkõige piiravad need PS § 29 lõikes 1 sätestatud õigust vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta. Tegevusala, elukutse ja töökohta valimise õigus ei ole absoluutne põhiõigus, vaid lihtsa seadusreservatsiooniga põhiõigus. See tähendab, et Riigikogu võib põhjendatud juhtudel piirata nii tegevusala, elukutse kui ka töökohta valikut. Nii võib näiteks kehtestada mõnele tegevusalale kvalifikatsiooninõuded (nt arstid, kohtunikud, advokaadid), kogemusnõuded või ka keelenõuded (nt piisava eesti keele oskuse nõue). Samuti võib kehtestada mõnes valdkonnas alalise või ajutise tegutsemise keelu inimestele, keda on karistatud kindlate süütegude eest (vt ka nt [avaliku teenistuse seadus](#), [Kaitseväge korralduse seadus](#), [relvaseadus](#), [hasartmänguseadus](#), [liiklusseadus](#) jne). Üldjuhul on neid inimesi karistatud samas valdkonnas toime pandud süüteo eest ning piirangu eesmärk on olulisema(te) õigushüve(de) kaitse.

Lastekaitseseaduses sätestatud piirang võtab teatud kuritegude eest karistatud inimestelt võimaluse töötada lastega, sest oma haavatavuse tõttu vajavad lapsed riigi tõhusamat kaitset.

Põhiseaduse § 27 lõikes 4 on pandud riigile kohustus kehtestada lastekaitsemiseks vajalik menetlus ja korraldus. [Lapse õiguste konventsiooni](#) artikli 19 kohaselt peab riik rakendama seadusandlikke, administratiivseid, sotsiaalseid ja haridusalaseid abinõusid, et kaitsta last igasuguse füüsilise ja vaimse vägivalla, ülekohtu või kuritarvituse, hooletusse jätmise, hooletu või julma kohtlemise või ekspluaterimise eest, kui laps viibib vanemate, seadusliku hooldaja või mõne teise lapse eest hoolitseva inimese hoole all. Lastega töötamise keeluga piiratakse teatud kuritegude eest karistatud inimeste võimalust asuda ametikohale, kus nad lastega vahetult kokku puutuvad. Piirang on sobiv, kuna see aitab ennetada lastekuriteo ohvriks langemist ja seeläbi kaitsta laste kehalist ja vaimset tervist ning arengut.

¹ Vt Riigikohtu 22.11.2022 otsuse nr [5-22-6](#) p 43.

Lastega töötamise keeldu võib pidada ka vajalikuks abinõuks, kuna sama eesmärki ei ole võimalik sama tõhusalt saavutada leebemate vahenditega. Töö tõttu lastega vahetult kokku puutuvad inimesed viibivad tihti lastega üksi, ilma et lapsevanem või mõni teine täisealine inimene juures oleks. Muude abinõudega ei ole võimalik tagada, et kord juba ohtliku kuriteo toime pannud inimesed edaspidi lastele ohtlikuks ei saa. Seega on põhjendatud, et teatud kuritegude eest karistatud inimestel keelatakse kas ajutiselt või alaliselt töötada ametikohal, kus nad lastega vahetult kokku puutuvad. Piirangule ei ole võrdväärset tõhusaid alternatiive. Piirangu tasakaalustamiseks on Riigikogu määratlenud konkreetset kariteokoosseisud, mille eest karistatud inimestele lastega töötamise keeldu kohaldatakse.

Karistusega kaasnevad piirangud peavad olema proportsioonis toime pandud teoga. Karistamise fakt tohib isikut saata kogu elu ainult siis, kui see on ette nähtud eriseaduses, kui isik, kes otsustab akti andmise, on karistusregistri seaduse järgi õigustatud saama andmeid karistusregistri arhiivist, ja kui isikut kogu elu saatvate karistusregistri andmete kasutamine on proportsionaalne taotletava eesmärgiga.² [Karistusregistri seadus](#) (KarRS) sätestab, et lapsega töötamist võimaldaval isikul, vastava tegevusloa väljastajal ja lapse seaduslikul esindajal on õigus saada nii karistusregistrist kui ka karistusregistri arhiivist andmeid selle kohta, kas lapsega töötav inimene või sellele kohale kandideerija vastab seadusega sätestatud nõuetele (KarRS § 15 lg 1 ja § 20 lg 1 p 9).

Piirangu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühest küljest põhiõiguste piirangu ulatust ja intensiivsust ning teisest küljest piirangu eesmärgi tähtsust. Piirangut ei rakendata ükskõik millise kuriteo (nt vargus, joobes juhtimine või maksukuriteod) eest süüdi mõistetud inimeste suhtes, vaid ainult lastele ohtu kujutavate kuritegude eest süüdi mõistetud inimeste suhtes.³

Kuriteod, mille eest karistamisega kaasneb kas ajutine või alaline lastega töötamise keeld, on Riigikogu määranud lapse heaolu ning võimalikke ohte silmas pidades. Näiteks võib oht lastele väljenduda inimese impulsiivses käitumises (tahtlikud elu- ja tervisevastased süüteo) või tegevuses, millega on näidatud üles sügavat hoolimatust oma tegevuse tagajärgede suhtes, mida need põhjustavad inimeste elule ja tervisele. Laste kaitse, mis on oluline avalik huvi, kaalub üles inimese õiguse vabalt valida tegevusala, elukutset või töökohta.

Lastega töötamine on keelatud ainult tahtliku kuriteo toime pannud inimestele. Riigikogu pole kehtestanud piirangut ühegi ettevaatamatusest toime pandud süüteo toimepanemise eest.

Eeltoodut arvestades on LasteKS § 20 lõige 1¹ abstraktselt hinnates põhiseadusega kooskõlas. Lastega töötamise keelamine inimesel, keda on karistatud lapse narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamisele kallutamise eest, on laste kui eriliselt haavatava rühma kaitsmiseks sobiv, vajalik ja proportsionaalne abinõu.

LasteKS § 20 lõigetes 1, 1¹ ja 2 sätestatud lastega tegutsemise piirangud kohalduvad otse seaduse alusel. Piirangute kohaldamise peab välja selgitama tööandja, kes saab lähtuda üksnes seaduse tekstist ja karistusregistri andmetest. Seetõttu peavad seaduses sätestatud kriteeriumid olema lihtsad ja selged, tööandjal ei ole piirangu kohaldamisel kaalutusõigust. Kui tööandja jätab töötaja andmed kontrollimata, saab tööandjat karistada väärteomenetluses.⁴

² Riigikohtu 16.10.2006 otsuse nr [3-3-1-53-06](#) p 18.

³ Vt eelnõu 581 SE [seletuskiri](#).

⁴ Riigikohtu 22.11.2022 otsuse nr [5-22-6](#) p 51.

Karistusregistrisse on kantud karistusnorm ning karistuse liik ja määr, aga sellest ei nähtu teoalternatiive ega teo toimepanemise asjaolusid. Seetõttu võivad inimesed, keda on aastate eest karistatud kas kriminaalkoodeksi § 202 või karistusseadustiku § 175 alusel, taotleda keelu ümberhindamist (LasteKS § 20 lg 4). Nii tagatakse sarnase teo toime pannud inimeste võrdne kohtlemine, kuna sõltuvalt teo asjaoludest kaasneb süüdimõistmisega kas eluaegne või ajutine lastega töötamise keeld.

Kui Teie klient siiski leiab, et tema toime pandud kuriteo asjaolusid arvestades on keeld ebaproportsionaalne, võib ta töölepingu lõpetamise kohtus vaidlustada ning ühtlasi taotleda kohtult LasteKS-i sätte põhiseaduspärasuse hindamist (konkreetselt normikontrolli alustamist).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Olari Koppel
õiguskantsleri asetäitja-nõunik, õiguskantsleri kantselei direktor
õiguskantsleri ülesannetes

Marju Agarmaa 693 8447
marju.agarmaa@oiguskantsler.ee